

Pravna, moralna i etička pitanja

dr Jasmina Novaković

9. PRAVNA, MORALNA I ETIČKA PITANJA

- U ovom delu gradiva objasnićemo pravna, moralna i etička pitanja korišćenja informacionih sistema.
- Diskutuje se o pravnim moralnim i etičkim pitanjima koja se pojavljuju na internetu.
- U ovom delu se proučava privatnost i njegov značaj.
- Razmatraju se svojinskih prava nad softverom i odgovornosti za softver i virtuelno okruženje.

Nakon proučavanja ovog dela, trebalo bi da možete da:

- razmatrate pravna, moralna i etička pitanja;
- razumete pravna, moralna i etička pitanja i korišćenje interneta;
- razumete pojam privatnosti i njegov značaj;
- razumete svojinska prava nad softverom;
- razumete odgovornost za softver i virtuelno okruženje.

Ključna pitanja

- Ključna pitanja primene informacionih tehnologija su:
 - **privatnost,**
 - **vlasništvo,**
 - **odgovornost,**
 - **profesionalizam,**
 - **socijalne implikacije i**
 - **vrednosti.**

Problemi u vezi sa korišćenjem interneta

- Mogu se sistematizovati sledeći problemi u vezi sa korišćenjem interneta: ometanje funkcionisanja interneta, prestupi putem interneta i neetičko ponašanje na internetu.
- **Prestupi** putem interneta su: kleveta, prevara, krađa, zlostavljanje, terorizam i podsticanje maloletnika na bludne radnje.
- **Ometanje funkcionisanja interneta** se ostvaruje putem: neovlašćenog pristupa računarskim sistemima, stavljanjem virusa u promet, preuzimanjem kontrole nad veb-sajtovima.
- **Neetičko ponašanje na internetu**, kao oblik ponašanja nije nužno nezakonit, kao prethodna dva oblika. Pod pojmom *netiketa* ([engl. netiquette](#)) podrazumeva se niz neformalnih socijalnih konvencija o tome kako se valja ponašati tokom interakcije na internetu.

Privatnost

- Neka pitanja koja se mogu postaviti su:
 - Zašto se naša lična privatnost slabo štiti?
 - Mora li tako da bude?
 - Šta možemo da preduzmemo da bi došlo do promene?

Softver

- Softver je doveo do niza pravnih i etičkih pitanja, kako na makronivou politike propisa, tako i na mikronivou ili individualnom nivou.
- Najvažnije pitanje na makronivou je: da li softver treba da bude u vlasništvu ili ne i na koje se komponente softvera odnosi?
- Najvažnije pitanje na mikronivou je: da li je pogrešno da pojedinac pravi kopije softvera?

Pravni mehanizmi zaštite

- Lica koja izgrade softver mogu da zahtevaju vlasništvo nad softverom i zaštitu svog dela na osnovu sledećih pravnih mehanizama:
 - autorskih prava,
 - poslovne tajne i
 - patentnog prava.

Odgovornost korisnika pri upotrebi softvera

- Da li prihvatiti savet računarskog modela koji se ne poznaje dovoljno ako druge informacije sugerišu da treba postupiti suprotno, a posledice mogu da budu veoma štetne za kompaniju?
- Šta uraditi ako je neophodno doneti odluku u kratkom vremenskom intervalu, na osnovu složenog softvera, ako nema ni jedna informacija koja bi mu se suprostavljala, a odluka ima strašne posledice?
- Mnoga radna okruženja su projektovana tako da radnik u njima mora da donosi odluku na osnovu računarskih posredovanih informacija. To je slučaj u kontroli leta, medicini, fabričkoj proizvodnji i sl.

Odgovornost i internet

- Posebno zanimljive oblasti kada je reč o odgovornosti i internetu su:
 - **odgovornost provajdera internet usluga i**
 - **odgovornost u virtuelnom okruženju.**

